

Zo meet je de waarde van sociale investeringen

Janssen, C.

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Citation (APA)

Janssen, C. (null). (2020). Zo meet je de waarde van sociale investeringen., Gebiedsontwikkeling.nu. <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/zo-meet-je-de-waarde-van-sociale-investeringen/>

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable). Please check the document version above.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights. We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Toch blijft het lastig - misschien zelfs onmogelijk - om een eenduidig antwoord op de vragen te geven. Een rijkere, kwalitatieve methode is daarom nodig om de sociale effecten van ruimtelijke voorzieningen op inwoners te bepalen. De *capability*-benadering biedt hiervoor kansen. Dit theoretisch raamwerk over welzijn werd in de jaren '80 geïnitieerd door de econoom en Nobelprijswinnaar Amartya Sen. Hij stelt dat de juiste meeteenheid van het welzijn of de leefkwaliteit van mensen niet een bepaalde voorziening (zoals inkomen, een woning of openbaar vervoer) of mentale staat (zoals geluk of genot) is, maar 'de werkelijke vrijheid van een persoon om datgene te doen of te zijn waar hij/zij reden voor heeft om waarde aan te hechten', oftewel de *capability*.

Over de capability-benadering

Amartya Sen ontwikkelde (samen met filosofe Martha Nussbaum) de Capability Approach tot een wijs toegepast raamwerk in de praktijk en wetenschap van internationale ontwikkeling, onderwijs en sociaal werk. Steeds vaker wordt deze benadering ook in het ruimtelijk domein verkend. Vier indicatoren staan in de benadering centraal: functies, conversiefactoren, capabilities en voorzieningen. Functies zijn datgene wat een mens doet of is (zoals eten, slapen en zich verplaatsen, maar ook fit en mobiel zijn). Conversiefactoren zijn persoonlijke, sociale, institutionele en omgevingsfactoren die bepalen in welke mate een persoon de *capability* – de werkelijke vrijheid – heeft om via voorzieningen een bepaalde functie uit te voeren.

Neem als simpel voorbeeld 'fietsen' (de functie): het hebben van een fiets (de voorziening) wil niet altijd zeggen of iemand de werkelijke vrijheid (*capability*) heeft om te gaan fietsen – dat hangt ook af van of een persoon de vaardigheid heeft om te fietsen (persoonlijke conversiefactor), of je niet voor gek staat als je gaat fietsen (sociale factor), of er fietspaden aanwezig zijn (omgevingsfactor) en of fietsers bijvoorbeeld beschermd worden door de wet (institutionele factor).

De *capability*-benadering stelt niet dat ruimtelijke voorzieningen ónbelangrijk zijn, maar verbreedt vooral het perspectief: voorzieningen zijn nodig voor de leefkwaliteit van mensen, maar op de leefkwaliteit zijn ook andere factoren van invloed. Wanneer we die factoren meenemen in de sociale waardebeoordeling, heeft dat drie voordelen voor gebiedsontwikkeling:

1: Ze stelt de mens centraal

De *capability*-benadering neemt de diversiteit van mensen in ogenschouw. Door naar de *capability* (in plaats van de voorziening) te kijken om te oordelen over leefkwaliteit, verschuiven we de focus van een wijkgerichte naar een mensgerichte benadering. Denk bijvoorbeeld aan een denkbeeldige stad waar openbaar vervoer goed bereikbaar is voor alle bewoners. Op basis van een 'voorzieningen'-benadering zou je de leefkwaliteit voor alle inwoners een hoge score geven, maar het is goed mogelijk dat iemand die geen reisvergoeding ontvangt hier geen dagelijks gebruik van maakt. Andersom kunnen voor het bereiken van eenzelfde *capability*-niveau voor twee personen verschillende voorzieningen nodig zijn: zo kan een persoon met een lichamelijke beperking een aangepast vervoersmiddel nodig hebben om dezelfde mate van mobiliteit te bereiken als een persoon zonder beperking.

2: Ze houdt rekening met diverse omgevingscondities

De *capability*-benadering houdt er rekening mee dat mensen in diverse omgevingscondities

leven. Denk bijvoorbeeld aan een openbaar park in een buurt: dit wordt in conventionele methoden vaak genoteerd als een indicator die per definitie de leefkwaliteit vergroot. Toch zijn er veel factoren die bepalen of dit park daadwerkelijk een rol speelt voor de leefkwaliteit van inwoners. Een slecht onderhouden park trekt minder mensen dan wanneer het maandelijks wordt bijgehouden. In een park waar een gevaarlijke weg langs loopt, spelen minder kinderen. Een park in een buurt met een hoge criminaliteit weerhoudt meer mensen ervan om er naartoe te gaan. Elk gebiedsontwikkelingsproject heeft zo unieke omgevingscondities die meewegen in de mate waarin voorzieningen bijdragen aan de *capability* van mensen. Wanneer we deze condities negeren, blijft het uiteindelijke oordeel over de leefkwaliteit beperkt.

3: Ze brengt invloedrijke procesfactoren in beeld

De benadering brengt het proces van gebiedsontwikkeling in beeld. Hoewel op de ontwerptafel een buurtcentrum om de sociale relaties in een wijk te versterken niet snel een verkeerd idee lijkt, kan een speciaal aangewezen buurtmanager soms veel betekenen voor een succesvol gebruik ervan. In dat geval speelt de inrichting van het ontwikkelproces een belangrijke rol in de conversie van ruimtelijke voorziening naar *capability*. Ook op een abstracter schaalniveau staan institutionele processen soms in verband met de uiteindelijke leefkwaliteit van mensen. Zo bracht Aedes (branchevereniging voor woningcorporaties) afgelopen februari in het rapport ‘[Veerkracht in het corporatiebezit](#)’ institutionele veranderingen bij woningcorporaties en de zorg in verband met de achteruitgaande leefbaarheid in corporatiewijken. Door ons te richten op *capability* in plaats van ruimtelijke voorzieningen alleen, erkennen we de rol die het *proces* van gebiedsontwikkeling speelt voor de leefkwaliteit van mensen. Ze brengt – naast de ruimtelijke inrichting – dus *meer* factoren in beeld die bepalend zijn voor sociale meerwaarde in gebieden.

Breder kijken

Natuurlijk heeft het toepassen van de *capability*-benadering ook nadelen. Het vereist een kwalitatieve onderzoeksmethode waarin je een rijk begrip van een gebied moet opbouwen. Ook moet je kijken hoe factoren die bijdragen aan de leefkwaliteit van bewoners in de gebiedsontwikkeling zijn geïntegreerd. Dit kost meer tijd en is meer werk dan een kwantitatieve benadering, waarin met sociaaleconomische cijfers en geografische gegevens wordt gepuzzeld.

Toch kan een uitgebreidere, rijkere meetmethode deze moeite waard zijn, omdat we zo meer informatie krijgen over de factoren die bijdragen aan leefkwaliteit van mensen in gebieden. Door breder te kijken en de context in ogenschouw te nemen, komen we dicht bij kennis over hoe sociale investeringen in gebieden daadwerkelijk meerwaarde opleveren. Zo kunnen deze investeringen effectiever hun maatschappelijke én financiële doel bereiken.

Cover: Charlotte Roebers

Meer weten over dit onderzoek? Neem contact op met promovendus Céline Janssen via Celine.Janssen@tudelft.nl

Dit artikel verscheen in onze gebiedsontwikkeling.krant, zomereditie 2020. [Lees hier de andere artikelen en bekijk de gehele krant!](#)

Verder lezen:

[26 mrt 2020 Sociale duurzaamheid: meer dan een checklist uitgelicht](#)

[24 okt 2019 Zeven interpretaties van inclusieve gebiedsontwikkeling uitgelicht](#)

[24 jul 2019 Sociale waarden in gebiedsontwikkeling: een kwestie van balanceren uitgelicht](#)

Auteur

[Céline Janssen](#)

Promovenda / onderzoeker Leerstoel Gebiedsontwikkeling TU Delft